

RF – Rogalandsforskning. <http://www.rf.no>

Sverre Nesvåg og Olav Befring
Evaluering av NSRM
Forprosjekt

Rapport RF – 2005/097

Prosjektnummer: 7201979
Prosjektets tittel: Evaluering av NSRM
Kvalitetssikrar: Terje Lie

Oppdragsgjevar(e): NSRM
Forskningsprogram:

ISBN: 82-490-0362-4
Gradering: Åpen

Forord

Norsk senter for rusfri miljøutvikling, NSRM, har gjeve RF-Rogalandforskning i oppdrag å gjennomføre ei evaluering av tiltak som fell inn under organisasjonen sitt arbeid for å fremje rusførebyggande arbeid i Noreg. Medlemsorganisasjonane som fell inn under NSRM er Norske Lagsbruk (NL), Norske Misjonshotell, Gjestehus & Ungdomssenter (NM-Hotels), Landslaget for Alkoholfrie Serverings- og Samlingsstader (LASS) og Norske Vandrerhjem (NV).

Evalueringsprosjektet er delt i to fasar, eit forprosjekt med utgangspunkt i 27 verksemder og eit hovudprosjekt som skal femne alle dei vel 550 verksemdene tilslutta dei landssamanslutningane som samarbeider innanfor NSRM. I forprosjekt-fasen har målsettingane vore å:

- Få eit oversyn over verksemder, tiltak og målgrupper.
- Utvikle forskbare hypotesar om dei rusførebyggande effektane tiltaka kan tenkast å ha.
- Utvikle eit metodisk design for prosjektet.
- Utvikle spørjeskjema og intervjuguidar.
- Gjennomføre ei prøve-datainnsamling (pilot studie).
- Analysere data primært for å teste om dei utvikla metodane kan komme til å gje svar på dei hypotesane som er formulert.

I denne rapporten vil vi presentere resultata og erfaringane frå dette forprosjektet og presentere planane for gjennomføringa av hovudprosjektet.

Stavanger, 23.mai 2005

Sverre Nesvåg, prosjektleiar

Innhold

1	INNLEIING.....	4
2	HYPOTESAR.....	4
3	METODE OG GJENNOMFØRING.....	5
3.1	Spørjeundersøkingar.....	6
3.2	Feltarbeid og nettverkstudiar.....	8
4	NOKRE RESULTAT FRÅ ANALYSEN AV DET INNSAMLA MATERIALET OG VURDERING AV METODANE	10
4.1	Spørjeskjemaundersøkingane.....	10
4.2	Feltarbeida.....	14
4.3	Organisasjonsnettverk	15
5	OPPSUMMERING OG PLAN FOR HOVUDPROSJEKTET.....	17
5.1	Hypoteseutvikling	17
5.2	Metodeutvikling	19
5.3	Oppsummering av nokre førebelse evalueringsresultat	20

Innleiing

Intensjonen NSRM hadde for å inngå avtalen om ei forskningsbasert evaluering, var todelt. For det fyrste har NSRM blitt stilt overfor dei same auka krava til dokumentasjon av "sannsynlege" førebyggjande effektar av sitt arbeid, som det Sosial og helsedirektoratet har stilt til andre organisasjonar som søker om statlege tilskot. For det andre, og kanskje mest framtrudande i denne samanhengen, har det i NSRM låge eit ønskje om å utvikle ein organisasjon som på best mogeleg vis legg til rette for det arbeidet medlemsorganisasjonane gjer. Dette gjeld og kunnskapsgrunnlaget for det rusmiddelførebyggjande arbeidet.

Også for RF er det ein todelt intensjon for å gå laus på eit prosjekt som dette. For det fyrste ser vi det som ei stor utfordring å utvikle eit evalueringsdesign som på eit forskningsmessig godt grunnlag kan seie noko om effekten av førebyggjande tiltak (NoU 2003:4). Det stiller RF overfor utfordringar i forhold til den vitenskapsteoretiske og metodiske ståstaden vi ved RF ønskjer å innta. For det andre vil vi ved RF ta del i utviklinga av eit breitt kunnskapsgrunnlag for utviklinga av det rusførebyggjande arbeidet ut frå ei forståing av den rolla alkohol og andre rusmiddel spelar for enkeltmenneskjer, sosiale og kulturelle fellesskap, og i samfunnet i det heile.

Evalueringa er planlagt i to fasar, eit forprosjekt og eit hovudprosjekt.

Vi har nå avslutta den første fasen der vi har utvikla hypotesane om effektar, arbeid med kategoriseringar av verksemdar og målgrupper ut frå mange dimensjoner, utvikla og prøvd ut ulike metodar og datainnsamlingsinstrument, og føretatt ein fyrste analyse av mogelege samanhengar mellom tiltak og effektar i forhold til ulike målgrupper, i ulike sosiale og kulturelle kontekstar.

Vi har i denne fasen tatt utgangspunkt i dei 27 verksemdene som har fått statlege tilskott for utvikling av sine verksemdar, formidla gjennom sine landssamanslutningar. Grunngevinga for dette er todelt. For det fyrste har desse måtta forplikte seg til å delta aktivt i og "utsette seg" for ei evaluering av sine verksemdar. For det andre har vi gått ut frå, og nå fått erfart, at representantar for disse verksemdene har viktige erfaringar og kunnskap, som vi har kunna trekke aktivt med i ein dialog om utviklinga av design og metode for evalueringa.

Hypotesar

Verksemdene under NSRM spenner over eit breitt spekter som rusfrie spisestader, overnattingsstader, aktivitetssentra, ungdoms- og klubbhus. Verksemda har eit svært stort omfang. Innanfor dei fire landssamanslutningane er det ca. 550 verksemdar med ca. 3,5 millionar besøk i året. Med ei så omfattande og vidfemnande verksemd, med så mange målgrupper, vil og dei rusførebyggjande effektane måtte søkast på fleire måtar.

Evalueringa har starta med å utvikle dei hypotesane som er lagt til grunn for utforminga av design og metodar i forprosjektet. Dei fyrste hypotesane vart utvikla av RF på grunnlag av vårt teoretiske grunnlag og dei erfaringane vi har gjort i tidlige evalueringar av rusførebyggjande arbeid. Desse hypotesane blei så drøfta med representantar frå dei involverte verksemdene på to dagsseminar i Oslo 10. og 11. oktober 2004. Ut frå desse drøftingane har vi så kome fram til desse hypotesane om kva for effektar dei ulike tiltaka og tilboda innan NSRM sine verksemdar kan tenkast å ha:

- Direkte effektar av spesifikke tilbod og tiltak med uttalte eller implisitte rusførebyggjande målsettingar, på verdiar, kunnskap og åtferd blant dei målgruppene tilboda og tiltaka retter seg mot.
- Indirekte effektar på rusmiddelkulturen (dominerande og opposisjonelle sett av verdiar og kunnskap) i lokalsamfunn eller i større sosiale og kulturelle nettverk, gjennom å være synlege og aktive sosiale og kulturelle arenaer og fellesskap.
- Stadfestande og forsterkande effektar i forhold til målgrupper som ynskjer eller treng å oppretthalde ein rusfri livsstil.
- Gjev tryggleik for at barn og unge kan verte tilbode rusfrie overnattings- og spisestader når lag og organisasjonar er på turar og arrangement.
- Gjev andre reisande (både ferie/fritids- og forretningsreisande) eit rusfritt overnattings- og spisetilbod, slik at desse lettare kan oppretthalde ein livsstil utan eller med eit avgrensa alkoholkonsum.

Ut frå dei teoretiske perspektiva som her er gjort greie for og dei hypotesane som me har utvikla, har vi så utvikla og gjennomført eit metodisk design for prosjektet.

3 Metode og gjennomføring

Som ein start på dette prosjektet gjennomførte RF hausten 2004 ei rundreise blant eit utval av medlemsorganisasjonane i NSRM (dei 27 som skulle vere med i forprosjektet). Turen gjekk frå Stavanger, sørover via Kristiansand, nordover via Hamar til Namsos og så sørover langs kysten tilbake til Stavanger. Det var i denne første runda ikkje mogeleg å rekke over alle medlemsorganisasjonane som hadde sagt seg villige til å delta i denne utviklingsrunda. Vi tenkjer her på IKUL i Mosjøen og Ungdomslaget Rett leid i Troms. IKUL i Mosjøen vart seinare vitja i samband med feltarbeidet i Levanger. Komplet reiserute og oversikt over tiltaka elles ligg som vedlegg 1 i denne rapporten.

Det var satt av ca ei veke til rundturen, og siktemålet var å få eit innblikk i, og dermed danne grunnlag for ei høveleg kategorisering av tiltaka for ei seinare datainnhenting. Kategoriseringa vart drøfta på seminara i Oslo i oktober 2004, og danna så grunnlaget for RF sitt vidare arbeid. Utfordringane for RF har vore å tilpasse alt eksisterande og validerte metodar, og eventuelt med utvikling av nye innfallsvinklar. I forprosjektet har vi gjennomført følgjande undersøkingar:

Målgruppe	Type undersøking	Antal respondentar
Dei verksemdene som hadde fått tilskot frå SHdir i 2004	Vitjing og dokument	26 verksemder
Kundar – NM-Hotels og NV	Spørjeskjema	154 kundar
Barn og unge som var deltakarar på arrangement i regi av LASS og NL	Spørjeskjema	189 barn/unge
Vaksne deltakar på arrangement i regi av LASS og NL	Spørjeskjema	78 vaksne deltakarar
Leiarar og frivillige på arrangement i regi av LASS og NL	Spørjeskjema	56 leiarar/frivillige
Verksemder innan LASS og NL, og andre aktørar i deira lokalsamfunn	Feltstudiar med intervju og observasjon	Eit stort antal aktørar i tre lokalsamfunn
Verksemder innan NM-hotels og organisasjonar som formidlar deltakarar til deira tilbod	Telefonintervju	3 organisasjons-representantar

Tabell 1. Undersøkingar i forprosjektet

Det store mangfaldet av metodar (metodetriangulering) er grunngeve med den vidfemnande verksemda innan NSRM og dei mange og ulike verknadane og effektane av denne verksemda vi har som mål å undersøke. Dette er eit krevjande men naudsynt design i høve til dei ulike hypotesane vi har sett oss føre å teste i dette prosjektet.

3.1 Spørjeundersøkingar

Det er utvikla fire dels ulike spørjeskjema i prosjektet, eit kundeorientert skjema retta mot overnattings- og spisestader, eit kartleggingsskjema retta mot den primære målgruppa i prosjektet, altså ungdom mellom 12 og 17 år, eit skjema retta mot vaksne som deltek på eit av organisasjonane sine arrangement, og eit retta mot frivillige/leiarar som er med på å planlegge og gjennomføre slike arrangement. Dei fire spørjeskjema ligg ved som vedlegg 2 til rapporten.

3.1.1 Kundeundersøking

Kundeundersøkingsskjema vart sendt til Kristiansand Vandrarheim, Vikingskipet Vandrarheim på Hamar, Hermon Høyfjellssenter i Hol kommune, Kafé Globus i Drammen, Utsyn kafé og gjestehus i Kristiansund og Hovden Vandrarheim på Lundane. Kvar organisasjon fekk ca 150 skjema med tilhøyrande svarkonvoluttar. Det har kome 154 utfylde skjema i retur frå denne runden. 110 av desse har kome frå ei av verksemdene og det gjer at materialet er blitt svært skeivt. Materialet gjev likevel eit grunnlagt til å vurdere nytten av skjemaet opp mot hypotesane og logistikken i utsending, utfylling og retur av skjema. Vi hadde håpt på fleire svar, men har nok ikkje tatt tilstrekkeleg høgde for lågsesong, særleg blant vandrarheimane. Dette trur vi i alle fall delvis forklarar den låge responsen, og er ei erfaring vi må ta med oss i det vidare arbeidet. I hovudprosjektet må vi passe på å gjennomføre kundeundersøkingane på eit tidspunkt som kan gje eit meir solid datamateriale. Tidleg haust synest å passa best for alle dei verksemdene vi skal dekke i prosjektet.

3.1.2 Deltakarar i lokale arrangement

For å fange opp effektar av tiltak i verksemdar som fyrst og fremst driv på frivillig basis, valde vi å ta utgangspunkt i konkrete lokale arrangement. Det gjorde det mogeleg å utforma spørsmål som tok utgangspunkt i det arrangementet som respondenten var på, når han eller ho fylde ut skjemaet. Erfaringa er at svara blir betre dess meir konkrete spørsmål ein kan stille.

Så snart verksemdene hadde oversikt over kor tid dei skulle gjennomføre eit arrangement i regi av sin organisasjon og kor mange dei forventa skulle delta, gav dei beskjed om dette til RF. RF sende så alle spørjeskjema med svarkonvolutt til kontaktpersonen for arrangementet. Denne hadde så ansvaret for å dele ut, samle inn og sende skjema tilbake til RF. Det vart og gjennomført trekning av ein vinnar av ein MP3 spelar blant dei ungdomane som var villige til å svare på spørsmåla i skjema. Vaksne og frivillige var ikkje med på denne trekninga. Tilbakemeldingar tyder på at dette ikkje vil vere naudsynt i eit hovudprosjekt. Så lenge utfyllinga av skjema skjer på sjølve arrangementet sikrar det at mange nok svarer.

Grindheim Ungdomslag hadde i prosjektperioden berre arrangement for born 6-8 år, så dei fell vekk i denne runda. Det same gjaldt Ungdomslaget Idun som ikkje hadde nokon oppmøtte og Eikås Ungdomslag som ikkje var komen skikkeleg i gang med sin ungdomsklubb.

Då me sette fristen for innsamling av skjema, hadde følgjande medlemsorganisasjonar gjennomført og sendt inn svar frå deltakarar/arrangørar/frivillige på sine arrangement:

<i>Deltakarar</i>	<i>Org.</i>	<i>Kontaktperson</i>	<i>Undersøkingdato</i>
Audna Ungdomslag	NL	Ann Kristin Klev,	16.2.2005
Søgne Ungdomslag	NL	Hans Olav Homme	11.2.2005
Solåsen leirsted og leirskole	NMG	Jan Erik Sivertsen	12.2.2005
BUL Oslo, Rusfri Storstue	NL	Kari Bøyum	15.2.2005
Solabu Ungdomslag	NL	Tor Åge Evenstuen	18.2.2005

Ungdomslaget Rett Leid	NL	Trude Berg	22.2.2005
Hemne Ungdomslag	NL	Tore Stavås	4.3.2005
Valderøy Ungdomslag	NL	Alice K Farstad	4.3.2005
Stadtlandet Ungdomslag	NL	Margit Hamre Fløde	5.2.2005
BUL Ervingen	NL	Gro Vetås	5.2.2005
Jondal Ungdomslag	NL	Øyvind Sollesnes	5.2.2005

Til saman har vi fått inn 189 svar frå barn og unge (12-18 år) og 78 vaksne som hadde delteke på desse arrangementa, og 56 frivillige/leiarar som hadde stått for eller hjelpe til under arrangementa. Vi meiner dette vil vere eit tilstrekkeleg materiale til å vurdere kvaliteten på skjema, logistikken i gjennomføringa av undersøkingane og kunne gjennomføre nokre fyrste analysar opp mot dei formulerte hypotesane.

3.2 Feltarbeid og nettverkstudiar

Parallelt med innsamling av kvantitative data vart det lagt opp til relativt intensive feltstudiar med intervju på tre utvalde lokalsamfunn, Kvinesland Ungdomslag i Tysvær kommune, Smelteverket i Levanger og Solhaug Rusførebyggingssenter i Frosta kommune. I tillegg til desse planlagde feltstudia vart det og gjort eit litt kortare besøk med intervjurundar i Mosjøen.

Kvinesland Ungdomslag

Feltbesøket vart lagt opp som ein maraton-dag den 17. februar, med intervju og samtaler frå klokka 8 om morgonen til klokka 22 på kvelden. Besøket var planlagt av Gro Sørensen i ungdomslaget, som hadde gjort ei rad intervju-avtaler i ulike instansar på dagtid og eit opphald på ungdomshuset på kvelden, som gjorde det mogeleg å snakka med mange folk og sjå på dans, leikarring og revyøving. Det vart gjennomført intervju og lengre eller kortare samtalar med følgjande personar/instansar:

- Tysvær Bygdeblad (redaktør og to journalistar)
- SLT-koordinatoren i kommunen
- Kultursjefen og kulturkonsulenten i kommunen
- Tre ungdomar ved ungdomsskulen i bygda
- Eit eldre medlem/tidligere leiar av ungdomslaget
- Den noverande leiaren av ungdomslaget
- Medlem av revygruppa
- To ungdomsleiarar for leikarringen for barn
- Foreldre til barn i leikarringen
- To medlemmer som dreiv med ombyggingdugnad – ny ungdomsklubb
- Leiaren og foreldre for ein sportsdanseklubb som driv ei omfattande verksemd i ungdomshuset (innleie)

Smelteverket, Levanger kommune

Programmet for feltstudiet i Levanger var planlagt og tilrettelagt i forkant av besøket, og det var lagt opp til at dei ansvarlege ved Smelteverket sjølv kunne avgjerde kven de meinte det var viktig at RF fikk kontakt med. Besøket vart kombinert med besøket til Solhaug Rusforebyggingsssenter som ligg i nabokommunen Frosta. Det vart satt av tre dagar totalt i Levanger og Frosta, ein og ein halv dag på kvar plass, i perioden 16.-18.2.2005.

I samband med intervjurunda i Smelteverket vart det satt av tid til tre individuelle intervju, to gruppeintervju og ei omvising med vilkår for å sjå på bruken av huset/kafeen. Ungdomsleiaren for Smelteverket deltok på to av intervju:

- Leiaren i Smelteverket
- Tidlegare metodistpastor, no adm. leiar i Nordic mission
- Gruppeintervju med utvalde brukarar, seks ungdomar av begge kjønn i alderen 15 – 25 år
- Fylkespolitikar (KrF)
- Gruppeintervju med ungdomsleiar og sivilarbeidar/VOKT arbeidar i Smelteverket

Solhaug Rusforebyggingsssenter, Frosta kommune

Intervju- og observasjonsrunda i og rundt Solhaug Rusforebyggingsssenter gjekk over to intensive dagar, der RF vart følgt rundt av leiar for senteret og satt i kontakt med eit breitt spekter personar og institusjonar. Leiaren deltok ikkje i sjølve intervju, med unntak av det der han sjølv vart intervju, men fungerte som sjåfør og frakta RF rundt til dei ulike. RF fekk og høve til å delta på ein aktivitetsskveld og gjennomførte uformelle gruppesamtalar med "eit ras" av ungdomar. Etersom det her var snakk om personar under 18 år der det ikkje var henta inn samtykke frå føresette, vart desse samtalane ikkje tatt opp på band. RF brukte i desse intervju berre notisblokk. Intervju og observasjonane vart gjort i perioden 17. – 18.2.2005.

Leiaren samla og inn og overleverte til RF eit utdrag avisartiklar der Solhaug var i fokus, og desse er og lagt til grunn for det vidare analysearbeidet.

- Tilsett i Levanger Kommune, Kultur og helseetaten
- Tilsett ved Midtnorsk kompetansesenter ved Høgskulen i Nord-Trøndelag
- Gruppeintervju med leiar for Norske Kvinners Sanitetsforeining i Nord-Trøndelag, og medlem av Lions i Nord-Trøndelag Besteforeldre og bidragsytarar til Solhaug
- Gruppeintervju med staben på Solhaug, som bur og jobbar på senteret for eit år av gongen
- Observasjon av, og gruppeintervju med brukarane på Solhaug, 12 – 20 år.

- Intervju med tilsette på Åsen Barne og Ungdomsskole (Lærarar og fagpersonar) og individuelle og uformelle samtalar med eit utval yngre brukarar, 7 -10 år
- Telefonintervju med Barnevernet i Verdal kommune, oppdragsgjevar for særskilde tenester frå Solhaug
- Intervju med leiar og initiativtakar av Solhaug Rusforebyggingscenter
- Pressekontakt – RF vart intervjuet av Trønderavisa

Til saman har desse feltstudia gitt oss eit omfattande materiale om dei tilboda og tiltaka desse verksemdene driv og den rolle verksemda og lokala har for lokalsamfunnet. Dette er eit svært verdifullt materiale for den tolkinga og forståinga som er naudsynt for å kunne gje ei god analyse og av det kvantitative materialet.

Nettverksundersøkingar

I det opphavlege opplegget var det tenkt at vi skulle få til ei kartlegging av nettverket til tiltak som rettar seg inn mot ungdom via leirstad tilbod. Horve Leirstad og leirskule i Sandnes var tenkt brukt som "forsøkskanin" i dette arbeidet. Vi har nå gjennomført 3 telefonintervju i nettverket rundt Horve (Horve leirstad og Normisjon), og har dermed og fått testa denne metoden i prosjektet.

4 Nokre resultat frå analysen av det innsamla materialet og vurdering av metodane

4.1 Spørjeskjemaundersøkingane

4.1.1 Kundeundersøkinga

Sidan ei av verksemdene er så dominerande, er det nokre tydelege skeivheitlar i materialet. Vandrarheimar utgjer berre 20% av svara og det er kun eitt svar frå pensjonat og ingen frå restaurant/kafe. 85% av svara er frå verksemdar i mindre tettstader eller bygdesamfunn. 61% av kundane var saman med familien, 29% med vener og 50% med foreining eller lag (mogeleg å sette fleire kryss). Det som vi har fått svært få av, er arbeidsreisande, aleine eller med fleire kollegar (4% svarer dei er på slik reise).

Dei som svarer, varierer mykje både i forhold til alder, kjønn, sivilstatus, utdanning og yrke. I forhold til alkohol er det ein markert høgare andel som ikkje drikk (32% i utvalet mot ca. 10 i den vaksne befolkninga). Men det er og 21% som svarer at dei drikk stort sett kvar veke.

Det at staden ikkje har alkoholserving, er ein grunn til at 56% valte nettopp denne staden. Elles er det prisen (38%) og kvaliteten (40) og omgjevnadane (67%) som naturleg nok er viktig for val av stad (mogeleg å sette fleire kryss). Det er i det heile ein svært stor andel som svarer at dei er heilt eller delvis einige i påstandar om den rolla det har at staden er alkoholfri. Til dømes: 87% ønskjer å støtte slike alkoholfrie stader, 93% at det er viktig at det finns slike stader, 73% at dei føretrekk å drikke minst mogeleg i samband med jobben, 90% at alkoholbruk ikkje passer til formålet med opphaldet og 93% at den alkoholfrie staden gjev tryggleik for barn og unge.

Det er "berre" 29% som svarer at det ikkje spelar nokon rolle om staden er alkoholfri. Svaret på dette spørsmålet korrelerer med kor ofte ein drikk elles ($r=0,351^{**}$)¹. Av dei som ikkje drikk i det heile var det "berre" 17% som ikkje tilla dette noko vekt. Blant dei som var kundar på vandrarheimar var det 46% som ikkje meinte det var noko viktig.

Vurdering av metoden:

Jamt over er det svært lite fråfall av svar og få teikn på mistydingar i dei innleverte skjemaene. Det tyder på at sjølve designet og måten å spørje på har vore meningsfull. Nå har vi ikkje fått testa skjemaet på reine spisestader og i stor nok grad for arbeidsreisande. Vi må derfor tenke nøye igjennom korleis skjemaet kan komme til å fungere for desse.

Det er og to spørsmål som må endrast. Spørsmålet om talet på alkoholeiningar drukke siste veke er ikkje skikkelig forstått og er og unødvendig. Spørsmålet om kor ofte ein har drukke siste år gjev eit tilstrekkeleg bilete av alkoholvanane til dei som svarer og kan og samanliknast med tilsvarande spørsmål til andre grupper i andre undersøkingar.

Det andre spørsmålet er serien med påstandar. Desse synest å skilje for lite. Vi må derfor sjå om vi kan finne fram til andre påstandsformuleringar som betre får fram variasjonen i haldningar og grunngevingar for å velje desse overnattings/spisestadene framfor andre. Dette vil og styrke grunnlaget for å teste hypotesar om den rolla slike stader spelar for kundane sine haldningar og val. Særleg må vi få inn påstandar om i kva grad val av stad held ved like eller fremjar fråhald eller ein meir avgrensa bruk av alkohol blant kundane.

4.1.2 Barn/unge som deltakarar på aktivitetar

Vi fekk inn svar på spørjeskjema frå 189 barn og unge som var deltakarar på eit arrangement i regi av lokallag av Noregs Ungdomslag (Norske Lagsbruk) eller Landslaget for Alkoholfrie Serverings- og Samlingsstader (LASS). Av desse var det ei lita overvekt av jenter (55%) og flest i aldersgruppa 13 – 15 år (58%, mot 14% 10-12 år og 28% 16-18 år). I forhold til familieforhold og deltaking i andre fritidsaktivitetar synest ikkje utvalet å skilje seg frå annan ungdom. Dei fleste arrangementa var opne for alle (90%) og innhaldet i arrangementet gjekk på musikk (66%) og dans (81%). Men det

---

¹ **= $p<0,01$ (statistisk signifikans). Korrelasjon: Pearsons r .

var og mange arrangement med eit vidt spekter av aktivitetar som teater, data, spel osv. (mogeleg å sette fleire kryss). Dei fleste (60%) hadde vore på færre enn 5 slike arrangement i 2004, men mange (16%) hadde vore på fleire enn 10 slike arrangement. Eit lite fleirtal (57%) er ikkje medlem av den organisasjonen som sto for arrangementet.

I forhold til eigne rusvanar skil desse ungdomane seg frå det vi har funne i andre undersøkingar. 75% svarer nei på spørsmål om dei har vore rusa av alkohol minst ein gong (har debutert) Men blant desse har debutaldern vore låg for svært mange (4 av 5 under 14 år). Av dei som drikk, er det og berre 14 personar som sist dei drakk, drakk meir enn 6 AE (AE = standard alkohol eining) blant gutane og 4 AE blant jentene. Det er langt mindre enn det vi har funne i andre undersøkingar. Det er og mange som svarer at dei kunne tenke seg ein rusfri livsstil, 48% heile livet og endå 23% fram til dei er 18 år. Sjølv blant dei over 16, er 43% som kunne tenke seg ein rusfri livsstil. Dei synest og godt om ungdomar som ikkje drikk. Svært få synest dei er einsame, kjedelige, prektige eller festbremsar. Ca. to tredeler meiner dei heller er sjølvstendige ungdomar som tør å skilja seg ut og over halvparten meiner dei er som alle andre ungdomar.

Når dei skal ta stilling til generell utsegner om alkohol og alkoholens rolle for dei sjølve og for andre, ser vi og at dette jamt over er alkoholrestriktive ungdomar. To tredeler ønskjer ikkje at venene drikk alkohol eller at det er lettare å nærme seg den ein er forelska i om ein har drukke litt, tre firedelar meiner at alkoholbruk ikkje vil gjere dei meir populære og 93% meiner at alkohol sløvar sansane. Dei er meir usamde i kor lett det er å vere den einaste som ikkje har drukke på ein fest og kor stor grad fest og alkohol høyrer saman på deira heimstad. Det er og verdt å merka seg at det trass alt er i mindre gruppe deltakarar på desse arrangementa som både drikk alkohol og som har eit meir liberalt syn på både alkohol og hasj (11% er heilt ueinig i at hasj er meir skadeleg enn alkohol og 19 er litt eller heilt einige i at aldersgrensa for å kunne kjøpe alkohol burde vore lågare). Ei meir detaljert analyse av denne gruppa vil vere interessant i eit hovudprosjekt. Ikkje minst i forhold til deira grunnar for å vere med på slike arrangement og det utbyte dei har av å vere med.

I grunngevinga for å kome på arrangementet er alkohol eit viktig tema. 84% er med fordi det er kjekt å treffe andre utan at det er drikkepress og 73% deltar ofte på alkoholfrie arrangement. Elles er det lysten til å bli med på kjekke aktivitetar som trekk ungdomane til arrangementet.

Vurdering av metoden:

Det er jamt over meir fråfall av svar i denne undersøkinga enn i kundeundersøkinga. Dette er vanleg i undersøkingar retta mot ungdom men vi må sjå kritisk på fleire av spørsmålsformuleringane i eit hovudprosjekt. Som vi veit frå før, fungerer dei konkrete og situasjonstilknytte spørsmåla best. Det er og mange som vel å ikkje krysse noko heller enn å krysse for "uaktuelt", "veit ikkje" osv. og her bør avkryssingsalternativa endrast.

Vi ser at det ikkje trengst så mange spørsmål for å få eit bilete av rusvanane til dei som svarer. Vi bør heller forlenga lista av grunngevingar og konkrete verknader av arrangementa i forhold til eigne rusmiddel-haldningar og vanar.

4.1.3 Vaksne deltakarar

Det kom inn svar frå 78 vaksne deltakarar på dei aktuelle arrangementa. Det var fleire kvinnelige enn mannlige deltakarar (64% kvinner). Aldersmessig er det ei noko spesiell fordeling. Det var 55% under 30 år, nesten ingen mellom 30 og 40 (3%) og 42% over 40 år. 56% av deltakarane er ugifte og 75% har ikkje omsorgsansvar for barn. Blant dei under 30 er det 87% som ikkje har omsorgsansvar for barn og blant dei over 40 er det 52% som ikkje har det. 48% av deltakarane er lønsmottakarar og 46% er studentar.

Det er nokre fleire som ikkje drikk alkohol blant desse deltakarane (19%) enn i befolkninga elles, men ut over det er det stor variasjon i vanar. 33% drikk alkohol stort sett kvar veke.

Som for dei unge deltakarane er og dei fleste av arrangementa (83%) opne for alle. Eit lite fleirtal (56%) er medlem av den organisasjonen som sto for arrangementet. Dei fleste av arrangementa er sosiale treff med musikk og dans, men nokre inneheld og fleire andre aktivitetar som teater og andre kulturelle aktivitetar. Det er like stor deltaking frå kvinner og menn og frå yngre og eldre på dei ulike typane arrangement. 10% av arrangementa var møter med dagsorden og her deltok det ein større andel yngre menn. I forhold til ungdomsundersøkinga var det langt fleire som hadde delteke på mange arrangement tidligare, både denne typen og andre i organisasjonen sin regi. 20% hadde delteke på meir enn 10 arrangement i 2004.

Den grunngevinga som flest oppgjev for å delta er eit dei finn det meningsfullt for eigen del (91%), og i forhold til å vera saman med barn/unge (66%) og andre vaksne (80%). Den er faktisk ein større andel av mennene enn av kvinnene som oppgjev at det er meningsfullt å vera saman med andre. Elles er det grunngevingar i samband med at arrangementa er alkoholfrie som skårar høgast. 71% svarer at slike arrangement er eit godt alternativ til arrangement med alkoholservering, 61% deltek ofte på alkoholfire arrangement, og 55% meiner at dette arrangementet har ein rusmiddelførebyggande effekt.

Vurdering av metoden:

Det er svært lite fråfall av svar og andre teikn på at spørjeskjemaet ikkje fungerer. Igjen gjev det lita mening å spørje om talet på alkoholeiningar siste veke. Kor hyppig ein har drukke siste år gjev eit godt nok grunnlag til å vurdere alkoholvanane til deltakarane samanlikna med befolkninga elles. Rekka av påstandar som deltakarane skulle ta stilling til, gjev ganske varierte svar og synest difor å fungere godt. Men igjen vil det vera viktig å utvida med påstandar som går direkte på arrangementa sine verknader på deltakarane sine egne haldningar og vanar i forhold til alkohol.

4.1.4 Leiarar/frivillige

Det kom inn svar frå 56 personar som var leiarar eller frivillige på dei aktuelle arrangementa. Blant desse er det nokre fleire kvinner enn menn (57%), mange unge under 20 år (40%) og mange i den aldersgruppa det var få av blant dei vaksne deltakarane, 30-39 år (34%). Trass i den unge alderen er det mange lønsmottakarar (57%) og ”berre” 35% studentar. Det er og relativt mange gifte/sambuande (50%) og mange med omsorgsansvar for barn (53%). Vi har ikkje gått nærare inn i ei analyse av

dette i denne omgang, men mykje tyder på at ein stor del av leiarane/dei frivillige anten er unge som er arrangørar for andre unge eller vaksne foreldre som er arrangørar for barn/unge og i noko mindre grad for andre vaksne ("berre" 21% av arrangementa var for vaksne).

Det er ein relativt stor andel som ikkje drikk alkohol eller som drikk sjeldan. Dette må og analyserast nærare, men mykje tyder på at det kan ha samband med at det er mange unge leiarar/frivillige og mange med omsorgsansvar for barn (som vi veit frå andre undersøkingar, har samband med lågt alkoholforbruk).

Det ser ut til at dei som har svart deler seg i to klare grupper når det gjeld sitt engasjement i forhold til organisasjonen og arrangementa. Ein halvpart deltok på under 5 arrangement i 2004 medan den andre halvparten deltok på meir enn 10 arrangement, og 27% på meir enn 30 arrangement i organisasjonen sin regi. Dette har og ein klar samband med om dei er tillitsvalde, vanlege medlemmer eller ikkje medlemmer ($r=0,410^{**}$).

Halvparten av leiarane/dei frivillige følte seg forplikta til å stille opp, færrast blant dei med ubetalte verv. Elles er dei fleste av dei grunnane vi sette opp for å vere med, viktige for leiarane/dei frivillige: 85% finn det meningsfullt for eigen del, 91% vil støtte organisasjonen, 91% opplever dette som ein fin måte å delta i frivillig arbeid i lokalsamfunnet, og 89% opplever det som ein meningsfull måte å vere saman med barn og unge på (mot "berre" 65% i forhold til å vere saman med andre vaksne). Grunngevingar i forhold til at arrangementa er alkoholfrie skårer og høgt. 87% meiner det er gode alternativ til arrangement med alkoholservering og 92% meiner dette arrangementet har ein rusmiddelførebyggjande effekt. 70% deltek ofte på rusfrie arrangement.

Vurdering av metoden:

Det er lite fråfall av svar og andre teikn på vanskar med å fylle ut skjemaet. Elles gjeld dei same punkta for forbetring av denne undersøking som dei tre andre. I tillegg kjem at skjemaet ikkje har fanga opp variasjonen i alder under 20 år. Det er mange unge leiarar og frivillige og her må svarkategoriane endrast. Det er og behov for å få inn nokre fleire spørsmål (påstandar) som rettar seg mot rollene som leiarar og frivillige.

4.2 Feltarbeida

Feltarbeida viser kor ulike posisjon verksemdene har i dei lokalsamfunna dei er ein del av. Vi ser eit døme der verksemda framstår som eit relativt lukka tilbod for ei gruppe innanfor lokalsamfunnet. For dei som er med, er tilbodet særskild viktig, både sosialt og ideologisk, men i forhold til lokalsamfunnet rundt er tilbodet meir "sekskterisk" sjølv om dei har klare målsettingar om å nå fleire i lokalsamfunnet med sitt tilbod. Dei framstår fyrst og fremst som eit synleg alternativ til den dominerande kulturen.

I den andre enden av skalaen finn vi ei verksemd som er svært aktiv, utadretta og nyskapande. Dei har utvikla seg i stor fart og er med på å prege både den sosiale og kulturelle situasjonen i lokalsamfunnet. Dei er klårt kulturkritiske i forhold til den rolla alkohol tradisjonelt har spela i lokalsamfunnet, men på ein måte som verkar forlokkande

og inkluderande. Dei legg stor vekt på å etablere samarbeidslinjer til så mange andre lokale aktørar og instansar som mogeleg.

I det tredje døme finn vi ei verksemd som har spela ein dominerande rolle i det sosiale og kulturell livet i lokalsamfunnet. Men dei dreg og med seg ei dobbelthaldning i forhold til kva rolle alkoholen spela; både den fuktige festkulturen og den ”nasjonsbyggande” folkelege kulturen der alkoholen ikkje skulle vere viktig. Etter kvart har dei fått konkurranse av ei rekke andre aktørar som meir framstår som organisasjonar for fritidsaktivitet enn som kulturorganisasjonar. For ungdomslaget har dette betydd at dei har måtta finna ein mellomveg der dei både ”konkurrerer” om folk si fritid, samstundes som dei vil oppretthalde si rolle som kulturbygger. I den samanheng er dei gode barne- og ungdomstilboda med oppøving av sosiale og kulturelle ferdigheiter og ein rusfri samværskultur, eit viktig virkemiddel. I forhold til dei vaksne drar dei nok framleis med seg den tvetydige haldninga til alkohol.

Vurdering av metoden:

Korte feltarbeid i lokalsamfunn å frå halvannen til tre dagar, ar vist seg å gje eit svært omfattande og rikt datatilfang. Sjølv om det er reisutgifter forbunde med feltarbeida, er det likevel ein sær effektiv metode. Nyten ligg både i dei einskilde data som vert samla inn men og i den utvida forståinga av den sosiale og kulturelle konteksten som verksemdene arbeider innanfor. Det er viktig at både observasjonar og intervju blir gjennomført på ein slik måte at informantane er mest mogeleg frie til å svare og at vi får fram ulike informantar sine forteljingar og vurderingar av dei same saksforholda. Dette gjer det og mogeleg å tolke dei kvantitative data frå spørjeskjemaundersøkingane på ein mykje meir utfyllande måte (metodetriangulering).

4.3 Organisasjonsnettverk

Horve ungdomssenter, eigd og driven av Normisjon region Rogaland har eksistert i snart 40 år og er godt eit kjent aktivitetssenter i regionen. Senteret opererer med ein leirstad, som er fokus for dette prosjektet, og ein eigen leirskule retta mot ungdom i 6.-7-klasse i grunnskulen. Normisjon arrangerar kvart år om lag 20 leirar på Horve, og leiger i tillegg senteret ut til kyrkjelydar, firma, kurs/konferansar, weekendar og bryllaup. Senteret har over 100 sengeplassar (firemannsrom) fordelt på to internat, og eit aktivitetstilbod som blant anna omfattar badeplass, fotballbane, trampoline og eit stort skogsområde med gode vilkår for terrengsykling, fjellklarting, kano- og kajakkpadling, fising mm. Hovudbygget inneheld peisestove, aktivitetsrom, møtesal, matsal og eit moderne kjøkken med ein fast tilsett. Leirane til Normisjon er godt profilert i misjonsnettverket og det vert brukt relativt lite pengar sentralt på annonsering og liknande. Senteret trykkjer opp vel 4000 informasjonsbrosjyrar som distribuerast via Normisjon sitt nettverk, men nokre av desse brosjyrane vert og liggande framme på Horve, og er tilgjengeleg for alle besøkande.

Leirskuledelen av Horve Ungdomssenter starta opp i 2000, men er alt rekna med som ein av Norsk Leirskuleforeining sine anbefalte leirskular og er registrert i Leirskulekatalogen som sendast rundt til alle skulane. Leirskulen er betjent i sommarhalvåret, med eige undervisningsopplegg på dagtid, og retta hovudsakeleg mot

skulane på Nord-Jæren (særleg Sola, men og Sandnes og Stavanger mfl.), og det er Sandnes kommune som har arbeidsgjevaransvaret for pedagogisk leiar i denne perioden. Leirskulen får og skuleklassar frå andre delar av regionen/landet. I oppstarten av leirskulen vart det blant anna arrangert møter med rektorar, primært frå skular i Sola kommune, for å informere om leirskulen, men per dags dato går det meste av reklamen på "ryktebørsen" eller via nettsida www.horveleirskole.no. Leirskulen hadde i 2004 besøk av 850 elevar, som også er ny besøksrekord. Ved slutten av kvar leir vert det delt ut eit evalueringsskjema til lærarane og nokre læreprøver til elevane, men det elles ingen oppfølging via den kanalen.

Når det gjeld leirdelen av Horve Ungdomssenter, er dette eit godt døme på ein nettverksaktør, og som har fleire "fangarmar" retta mot ungdom ute i regionen. Senteret er i første rekkje ei misjonsmark, men breidda i typen ungdommar som kjem dit, er slik at dei truleg og femner utanom meir "kyrkjelege" krinsar. Dette gjenspeglast og i variasjonen i bakgrunn blant leirleiarane som vert rekruttert blant tidlegare leirdeltakarar. Det er Acta, Normisjons barne- og ungdomsorganisasjon, som er ansvarlege for leirane på Horve.

Acta har eit todelt nedslagsfelt. På den eine sida brukar dei Normisjon sine kartotek over medlemmar til å sende ut invitasjonar til leir. For 2005 sende dei tildømes ut invitasjon til alle som er fødd i perioden 1988-2000. Skjema for registrering vart tidlegare trykt i medlemsbladet, men vert no hovudsakeleg delt ut ved ulike arrangement i bedehus miljøa i regionen. Dette er såleis ungdommane sitt første møte med Horve. Når så ungdomane først har vore innom, registrerast dei i eit kartotek som brukast til å rekruttere leirleiarar som skal bistå i gjennomføringa av seinare arrangement. Ungdomane, 15-17 år, får leiaropplæring/kurs og støtte frå Acta. Alle som har vore med på kurs vert følgt opp og nokre vert rekruttert inn som leiarar og kurshaldarar. Acta opererar med ein leiar som kvar har ansvar for fire leirleiarar på leirane. Opplæringa er variert og hadde tidlegare eit segment omkring dette med rusproblematikk, men som førebels er tatt ut. Rus er no i første rekkje eit spørsmål om regelverket på Horve, og forbode på området.

Gjennom dette relativt hierarkiske nettverket, legg altså Acta hovudsakeleg vekt på å lære opp og følgje med leirleiarane. Oppfølging av andre ungdommar går først og fremst gjennom bedehusmiljøklubbar, og deira leiing. Ein får dermed ei oversiktleg og ganske overkommeleg ansvarsfordeling utover i systemet.

Vurdering av metoden:

Telefonintervju som datainnsamlingsmetode skulle oppfylle to viktige funksjonar i denne runda. For det første skulle intervjuar gi oss ei grei oversikt over kva infrastruktur tiltaket opererte i, og kva verkemidlar dei hadde tilgjengeleg for å nå målgruppene, og for det andre skulle ringerunden sette oss i kontakt med andre aktørar i nettverket. Begge desse delane fungerte tilfredsstillande ved Horve, men i eit prinsipielt perspektiv er dette noko sårbart, og vil ikkje, utan at metoden kombinerast med andre metodar, kunne trygge eit representativt utval av oppfatningar i forhold til kor godt nettverket er til å nå målgruppa. Metoden vil dermed i første rekkje måtte sjåast som ein innleiande datainnsamlingsmetode, eventuelt med oppfølgjande kontakt undervegs i prosessen dersom det er naudsynt.

5 Oppsummering og plan for hovudprosjektet

Målet med forprosjektet har vore tredelt:

- Vidareutvikle operasjonaliserbare og differensierte hypotesar i forhold til dei ulike verksemdene, tilboda, aktivitetane og målgruppene innanfor dei fire hovudsamanslutningane i NSRM.
- Utvikle og prøve ut metodar, skjema og intervjuguidar for innsamling av ulike typar data i eit utval verksemdar.
- Foreta dei fyrste analysane av mogelege samanhengar mellom ulike typar verksemdar, tilbod og aktivitetar, og ulike typar effektar i forhold til dei forskjellige målgruppene som verksemdene rettar seg mot.

Dette arbeidet skal så danne grunnlaget for å designe og gjennomføre ei representativ evaluering av alle dei 550 verksemdene som er tilslutta hovudsamanslutningane i NSRM. Vi vil nå fyrste oppsummere våre erfaringar og resultat i forhold til dei tre målsettingane i forprosjektet og så skissere det metodiske opplegget for eit hovudprosjekt.

5.1 Hypoteseutvikling

Formulering av hypotesar om verknader må ta utgangspunkt i dei målsettingane om verknader som er formulert i sjølve evalueringsoppdraget. I regelverket for tilskot frå Sosial- og helsedirektoratet heiter det: "Det gis tilskudd til prosjekter/tiltak som kan sannsynleggjøre rusmiddelforebyggende effekt og som har evaluerbare mål." Når det gjeld kva ein meiner med rusmiddelforebyggende effekt så viser ein til målsettingar i blant anna Regjeringa sin handlingsplan, om redusert totalforbruk av alkohol, endring i skadelege drikkemønster, og heving av debutalder.

Samstundes veit ein mykje om kor mange forhold og kompliserte samanhengar det er som kan forklare både omfanget og mønsteret i bruk av rusmidlar i eit samfunn og i kor stor grad rusmiddelbruken representerer ein risiko for ulike typar skadeverknader. Det må difor vere legitimt å måla verknader og i forhold til dei faktorane som påverkar rusåtferda, like mykje som å måla verknader på åtferda direkte. Dette både fordi den spesifikke effekten av eit tiltak på åtferd kan vere metodisk vanskeleg når eit kontrollert design ikkje er mogeleg, og fordi verksemdene sine målsettingar faktisk kan vere retta mot faktorar som ein ut frå forskning og meir erfaringsbasert kunnskap, meiner påverkar åtferd. Dette er og ein måte å sannsynleggjere rusmiddelforebyggende effekt.

I forprosjektet har vi ved Rogalandsforskning, aleine og i dialog med oppdragsgjevar og representantar for verksemdene, hatt dette som utgangspunkt når vi utvikla det settet av hypotesar som er gjengjeve i kapittel 2. I eit hovudprosjekt må vi arbeide vidare med desse hypotesane. Særleg synes det viktig å trekke sterkare inn dei ulike rusførebyggande målformuleringane som dei fire landssamanslutningane i NSRM og dei einskilde verksemdene har for si verksemd.

Målsettinga om rusførebygging er mest eksplisitt uttalte for NSRM som fellesorganisasjon. Det er nettopp mål og visjonar om å bidra i det rusførebyggande arbeidet som er grunnlaget for fellesskapet mellom dei fire landssamanslutningane. I desse samanslutningane er dei rusførebyggande målsettingane svært ulikt uttrykt og grunngeve.

Norske lagsbruk er eit tenesteapparat for alle lagshus i Noregs Ungdomslag. Noregs Ungdomslag definerer seg fullt og heilt som ein kulturorganisasjon som skal bidra til å utvikle tradisjonelle og nye folkelege kulturytringar. Dei har nyleg hatt ein omfattande debatt om kva for målsettingar dei skal ha i forhold til alkoholbruk og rusførebyggande arbeid. På siste landsmøte blei vedtektene endra slik at dei lokale laga har fått eit større spelerom i forhold til desse spørsmåla. Det er og ei kjend sak at praksis i forhold til alkoholbruk og målsettingar om rusførebygging varierer svært mykje frå lag til lag. Men det står og klart i § 13 at "Noregs Ungdomslag skal arbeide aktivt for å skape ein attraktiv, rusfri samværskultur. Alle tilskipingar på sentralt plan skal vere rusfrie." Dette er og ei målsetting som er med å prega praksis i dei ulike laga.

For Norske Vandrerhjem er det at tilbodet skal vere alkoholfritt sett på som ein kvalitet ved tilbodet. Særleg gjeld det tilbodet til frivillige organisasjonar og lag. Dette ser organisasjonen og i samanheng med den fellesskapskulturen dei ønskjer skal prege vandrarheimane. Men ingen stad i presentasjonen av tilbodet overfor kundane er det eksplisitt nemnt at tilbodet er rusfritt. Dette er noko gjestene veit eller erfarer når dei kjem. Det er kvaliteten på tilbodet og miljøet og tryggleiken for både vaksne og barn som blir marknadsført.

NM-hotels legg vekt på mykje av dei same kvalitetane ved sitt tilbod slik som Norske Vandrerhjem gjer det. Dei konkurrerer nok og meir med dei same komfort- og utstyrs-kvalitetane som andre hotellkjeder marknadsfører, men vil utmerke seg ved å vere "litt utenom det vanlige". Dei presenterer seg då og med ein eksplisitt uttale om rusfridom: "Vi ønsker at gjestene våre skal få oppleve gjestfrihet fra hjertet i et rusfritt miljø."

LASS er den samanslutninga som mest eksplisitt uttrykker rusfridom som mål og verkemiddel i si verksemd. Slagordet er "rusfritt vertsskap" og målet er å representere rusfrie soner i lokalsamfunna.

Innanfor helseområdet skil ein mellom sjukdomsførebyggande og helsefremmande arbeid. Ei slik oppdeling er nok ofte mest av teoretisk interesse, men i det helsefremmande arbeidet har ein eit vidare perspektiv på kva som må gjerast om ein skal kunne fremma helse og hindra sjukdom. Med dei målsettingane verksemdene innanfor NSRM har for sitt arbeid, er det viktig å tenke i same utvida tyding av omgrepet rusførebygging. Heilt frå starten har vi då og formulert hypotesar om verknader som rettar seg mot forhold og faktorar som fremmer ein livsstil og ein samværskultur der alkoholbruk (og andre rusmidlar) har ein mindre plass enn det vi elles ser i samfunnet i dag.

I dialogen med verksemdene har dette utvida perspektivet møtt stor gjenkjenning. Det synest som om dei utvikla hypotesane vi nå har formulert, dekkjer den spennvidda av moglege effektar som arbeidet til verksemdene i NSRM representerer.

5.2 Metodeutvikling

I søknaden til direktoratet vart det lagt opp til ei evaluering som skulle dekke heile det store omfanget og variasjonen i NSRM-verksemdene. Direktoratet sitt tilskot er 200.000 kr. lågare enn det som blei stipulert i denne fyrste planen, og vi må difor vere svært nøye med å vurdere korleis dei ulike metodane skal kunne tilpassast denne reduserte ramma.

Erfaringane frå forprosjektet tilseier at vi bør vidareføre dei metodane vi prøvde ut i denne fasen, i eit hovudprosjekt. Men det er fleire sider ved dei enkelte metodane som bør utviklast og endrast.

5.2.1 Spørjeskjema

Undersøking med spørjeskjema til dei ulike målgruppene av leiarar, frivillige og deltakarar i arrangementa til verksemdar i LASS og NU, og til kundar ved overnattingsstader, spisestader og aktivitetssentra i LASS, NV og NM-hotels, synest å fungera godt som metode for å samle inn data frå den omfattande og varierte verksemda som her må dekkast. Vi har tidlegare peikt på kva for endringar i dei einskilde skjema som er naudsynte. Særleg viktig er det å utvikle spørsmål/påstandar som endå betre fangar opp samanhengane mellom arrangementa og deira direkte innverknad på haldningar og alkoholvanar hos deltakarane.

I hovudprosjektet vil vi ta sikte å trekke eit utval på 200 personar i kvar analysekategori. Dersom vi tek utgangspunkt i fire målgrupper slik som i forprosjektet gjev det eit bruttoutval på 800 personar. Vidare må vi sikre at utvalet inneheld verksemdar som representerer ein variasjon i forhold til geografi, kor store lokalsamfunna er og verksemdtype. Ei tredobling av bruttoutvalet vil vere tilstrekkeleg til å sikra ein slik variasjon, slik at bruttoutvalet blir på 2400 respondentar.

Sjølv gjennomføringa av desse undersøkingane vil verte gjennomført på same måte som i forprosjektet, men i tillegg vil vi legge ved eit eige skjema til kontaktpersonane for å få nærare opplysningar om dei arrangementa/verksemdene som er utgangspunktet for undersøkinga.

5.2.2 Feltarbeid

Feltarbeida er ein metode som synest å vera heilt naudsynt for å plassera verksemdene inn i ein lokal samheng. Det er berre denne typen data som kan seie oss noko om korleis NSRM sine verksemdar plasserer seg i forhold til fleire andre aktørar og krefter som er med på å forme lokale livsstilar, samværskulturar og dermed og den rolla alkohol spelar i fellesskap og for einskildpersonar.

I hovudprosjektet planlegg vi å gjennomføre 6-8 korte feltarbeid med utgangspunkt i ei maksimal spennvidde av verksemdar. Opplegget med ei serie av intervju, samtalar og observasjonar synest å vera ein effektiv metode for å samle inn store mengder relevant informasjon for evalueringa. For å sikre mest mogeleg effektiv metodetriangulering bør vi velje lokalsamfunn der vi og har gjennomført spørjeskjemaundersøkingar.

5.2.3 Telefonintervju

Kombinasjonen av spørjeskjemaundersøkingar og feltarbeid synest å vere ei fullgod metodetriangulering for å samle inn dei typar data som trengst for å evaluere dei verksemdene som har lokalsamfunnet som sin relevante kontekst. For dei som driv mest på kommersiell basis er det ein reiselivsmarknad som er mest interessant. Her meiner vi kunderundersøkingar, slik vi alt har gjort greie for, er den beste metoden.

Men for fleire av verksemdene er ikkje lokalsamfunnet det viktigaste og marknaden ikkje tilstrekkeleg eller ønskeleg som viktigaste kontekst. Det er heller det vidare nettverket av organisasjonar som er mest relevant. Dette gjeld mange av verksemdene innanfor NM-hotels og for vandrarheimane når dei utviklar spesielle tilbod og relasjonar til lag og organisasjonar. For å få data om slike nettverk og den rolla dei spelar både for verksemdene og dei som nyttar tilboda deira, synest telefonintervju å vere ein god metode.

I hovudprosjektet vil denne delen av prosjektet kunne gjerast meir omfattande som følgje av ei eventuell ekstra finansiering frå NM-hotels. Vi vil difor føreslå å utvide kunde/gjest-undersøkinga, både med fleire respondentar og eit utvida skjema som fangar opp informasjon om dei organisasjonsnettverka som kundane/gjestene er ein del av. Ekstrafinansieringa vil avgjere kor omfattande nettverksundersøking det vil vere mogeleg å gjennomføre.

5.2.4 Eiga undersøking om NV sitt tilbod til lag og organisasjonar

Særleg gjennom sitt tilbod til lag og organisasjonar inngår og nokre vandrarheimar i organisasjonsnettverk. På same måte som for NM-hotels vil vi i hovudprosjektet føreslå ei utvida undersøking av desse nettverka, både gjennom telefonintervju og gjennom eit utvida spørjeskjema til eit utval kundar frå ulike organisasjonar og lag. Og denne delen vil kunne gjennomførast på grunn av ei eventuell ekstra finansiering frå Norske Vandrerhjem.

5.2.5 Dokumentasjon

Med den omfattande og varierte verksemda vi finn innanfor NSRM, har vi på langt nær nok dokumentasjon og statistikk samla inn i forprosjektet. Vi vil difor i hovudprosjektet arbeide vidare med ei meir systematisk dokumentanalyse enn det har vært mogeleg å få til i forprosjektet.

5.3 Oppsummering av nokre førebelse evalueringresultat

Førebelse resultat frå nettverksundersøkinga viser at fleire av verksemdene innan både NM-hotels og Norske Vandrerhjem spelar ei viktig rolle som alkoholfrie overnattingsstader og aktivitetssentra for medlemmer av ulike organisasjonar. Det gjenstår å undersøke i kva grad og på kva måte dette verkar inn på desse medlemmene sine haldningar og vaner i forhold til bruk av alkohol og for organisasjonane sin mogelegheiter til å sikre trygge og byggande tilbod for sine medlemmer.

Førebelse resultat frå feltarbeida viser at verksemdene innanfor LASS og Norske Lagsbruk (Noregs Ungdomslag) har svært ulike posisjonar i dei lokalsamfunna dei er ein del av og svært ulik innverknad på den lokale rusmiddelkulturen. Dette er ei så sentral side ved desse verksemdene si rolle i forhold til rusmiddelførebyggjande arbeid at det må få ein sentral plass i den vidare evalueringa.

Førebelse resultat frå spørjeskjemaundersøkingane har vi alt gjort nokså detaljert greie for i kapittel 4.1. Oppsummeringsmessig tyder dei førebelse resultatata på:

- For kundane til verksemdene innan NM-hotels og Norske Vandrerhjem er det alkoholfrie tilbodet ei viktig grunngeving for at dei vel akkurat det tilbodet. Denne grunngevinga synest viktigast for kundane til NM-hotels. Eit stort fleirtal av kundane (93%) meiner det alkoholfrie tilbodet gjev stor tryggleik for barn og unge som overnatter på desse stadene.
- Dei unge deltakarane i arrangementa til verksemdene innan NL og LASS er langt meir restriktive i sine haldningar, åtferd og tru om framtidig forhold til alkohol og andre rusmiddel. Men det er og ei mindre gruppe deltakarar med meir "vanlege" haldningar og vaner og det vil være eit interessant analysetema i hovudprosjektet korleis desse gruppene påverkar kvarandre. Det at arrangementa er alkoholfrie er av stor betydning for det store fleirtalet av deltakarar.
- Materialet frå undersøkingane blant vaksne deltakarar og leiarar/frivillige tyder på at det kan vere tre ulike grupper som er involvert i desse arrangementa; ei gruppe unge vaksne utan eigne barn, ei gruppe foreldre og ei gruppe eldre vaksne utan omsorgsansvar for barn. Alle desse engasjerer seg og deltar primært ut frå det tilboda gjev dei for eigen del men mange meiner og at tilboda gjev meiningsfulle fellesskap med andre. I så måte er det interessant å merka seg den store betydningen dei tillegger det at arrangementa er alkoholfrie og kor mange (55% av dei vaksne deltakarane og 93% av leiarane/dei frivillige) som trur på den rusmiddelførebyggjande effekten til desse arrangementa.

I forhold til evalueringsresultat var formålet i forprosjektet fyrst og fremst å sette oss på sporet av moglege effektar halde opp mot dei hypotesane vi har formulert. Her synest vi å kome et langt stykke allereie. Samstundes har vi peika på korleis vi bør utvikla metodane og skjema/guidar slik at desse treff betre i forhold til desse hypotesane. Særleg vil vi utvikle metodane for å betre fanga samanhengane mellom tiltaka/arrangementa/verksemdene og den innverknad dei kan ha på individuelle haldningar og vaner i forhold til alkoholbruk, slik dette er formulert i hypotesen om direkte effektar av spesifikke tilbod og tiltak.

Vedlegg 1. Rundtur 21. - 28.9.2004

Reisemål	Sted/Adresse	Organisasjon	Kontaktperson
Horve Ungdomssenter	Sandnes	Norske Misjonshotell & Gjestehus	Mark Flaig og Einar Larsen
Audna Ungdomslag	Konsmo, Audnedal	Norske Lagsbruk	Ann K. Klev
Grindheim Ungdomslag	Audnedal	Norske Lagsbruk	Ann Ingrid Johansen
Søgne Ungdomslag	Lundeveien 76, Søgne	Norske Lagsbruk	Hans Olav Homme
Kristiansand Vandrerhjem	Skansen 8, Kristiansand	Norske Vandrerhjem	Randi Haukom
Ungdomslaget Idun	Risør	Norske Lagsbruk	Ellen Hanemyr og Ellen Stifoss
Solåsen leirsted og leirskole	Olaf Knudsens vei 11, Torød	Norske Misjonshotell & Gjestehus	Jan Erik Sivertsen
Kafe Globus	Torgeir Vraas Plass 1, Drammen	LASS	Astrid Morin
BUL Oslo, Rusfri Storstue	Rosenkrantsgt. 8	Norske Lagsbruk	Kari Bøyum
Hamar Vandrerhjem	Åkersvikaveien 24	Norske Vandrerhjem	Ole Røhnebak
Solabu Ungdomslag	Vangsnes, Nord-Aurdal	Norske Lagsbruk	Tor Åge Evenstuen
Skibyen, Hermon Høyfjellssenter	Geilo	Norske Misjonshotell & Gjestehus	Solveig Markegård
Solhaug Rusforebyggingscenter	Levanger	LASS	John Arne M. Jensen
Smelteverket	Levanger	LASS	Vidar Lykkås
Huset (Ungdom Mot Alkohol/ Losje Norgen IOGT)	Verftsgata, Namsos	LASS	Borghild Lande og Thomas Aarmo
Hemne Ungdomslag	Kyrksæterøra	Norske Lagsbruk	Øystein Sættem
Utsyn Kafé og Gjestehus	Kristiansund	Norske Misjonshotell & Gjestehus	Erlend Indergaard
Valderøy Ungdomslag	Skaret, Valderøy, Ålesund	Norske Lagsbruk	Erling Hellevik, Åsmund Godø og Alice K Farstad
Stadlandet Ungdomslag	Selje	Norske Lagsbruk	Margit Hamre Fløde
Eikås Ungdomslag	Jølster	Norske Lagsbruk	Jostein Støfring
BUL Ervingen	Kong Oskarsgt. 18, Bergen	Norske Lagsbruk	Gro Vetås
Jondal Ungdomslag	Hardanger	Norske Lagsbruk	Øyvind Sollesnes
Hovden Vandrerhjem	Lundane, Bykle	Norske Vandrerhjem	Bjørnar Mørenskog
Kvinnerland Ungdomslag	Tysvær	Norske Lagsbruk	Gro Sørensen

Hemne Ungdomslag

Huset

Utsyn Kafé og Gjestehus

Solhaug rusforebyggingscenter

Valderøy Ungdomslag

Smelteverket

Water Landmark

Stadlandet Ungdomslag

Trondheim

Eikås Ungdomslag

Solabu Ungdomslag

Vikingskipet Vandrarheim

Jondalen Ungdomslag

BUL Ervingen

Bergen

Skibyen (Hermon Høyfjellsenter)

Kvinneland Ungdomslag

Hovden Vandrarheim

BUL Oslo

Horve Leirskule

Kafé Globus

Grindheim Ungdomslag

Stavanger

Solåsen Leirstad og leirskule

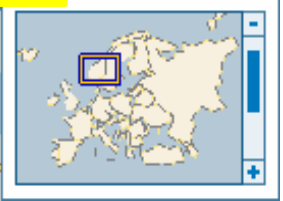
Audna Ungdomslag

Ungdomslaget Idun

Søgne Ungdomslag

Kristiansand Vandrarheim

50 km

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og spørjeskjema

INFORMASJON OM SPØRRESKJEMAUNDERSØKELSE

Denne våren gjennomfører RF-Rogalandforskning flere undersøkelser for å kartlegge og vurdere tiltak for forebyggende arbeid. I denne undersøkelsen tar vi utgangspunkt i arrangement i regi av Noregs Ungdomslag (Norske lagsbruk) og organisasjoner tilsluttet Landslaget for Alkoholfrie Samlings- og Serveringssteder (LASS). Undersøkelsen retter seg mot tre grupper med ett skjema til hver:

- Tillitvalgte/frivillige som står for / hjelper til i gjennomføringen av arrangementet
- Voksne over 18 år som er deltakere på arrangementet
- Ungdom i alderen 12 til 17 år som er deltakere på arrangementet

Skjemaene skal fylles ut under arrangementet og leveres inn før arrangementet er ferdig. Ferdig utfylte skjema legges i konvolutt som limes igjen og leveres til arrangøren. Deltakelsen i undersøkelsen tilfredstiller Datatilsynets krav til personvern, og dine svar vil bli behandlet konfidensielt og anonymisert i framstillingen av resultatene.

Vi er helt avhengig av din hjelp for å gjennomføre undersøkelsen, og håper du kan sette av de 5 minuttene det tar å fylle ut skjemaet.

På forhånd takk for hjelpen!

Med hilsen

Olav Befring
prosjektleder

Tlf. 51875152
e-post: olav.befring@rf.no

Prosjekt	7201979
Skjemanummer	

Undersøkelse blant unge arrangementsdeltakere hos NU og LASS 2005

Svarene dine skal leses inn optisk, så det er viktig at du er nøye med utfyllingen. Bruk helst blå eller svart penn, og skriv tydelig i de åpne feltene.

Sett kryss i rutene, slik: Dersom du krysser i feil rute, stryk ut feil svar slik:

Alle svar vil bli behandlet konfidensielt og anonymisert i fremstilling av resultater. Det betyr at ingen får vite hva akkurat du har svart.

Alle som fyller ut og leverer skjema, er med i trekningen av en flott MP-3 spiller!

På forhånd tusen takk for hjelpen!

1 Hva slags arrangement er dette?
 SETT BARE ETT KRYSS

- Lukket arrangement for medlemmer av organisasjonen* 1
Arrangement for mer eller mindre "faste brukere" 2
Helt åpent arrangement 3

2 Hvem er arrangementet for?
 SETT GJERNE FLERE KRYSS

- barn under 12 år* 1,
ungdom 12 - 15 år 2,
ungdom 16 - 18 år 3,
voksne over 18 år 4,
familier 5.

3 Hva er ditt forhold til organisasjonen?
 SETT BARE ETT KRYSS

- Jeg har et tillitsverv i organisasjonen* 1
Jeg er medlem uten tillitsverv 2
Jeg er ikke medlem 3

4 Hva er innholdet i arrangementet?
 SETT GJERNE FLERE KRYSS

- Møte med dagsorden* 01,
Dans 02,
Musikk 03,
Teater 04,
Data 05,
Spill 06,
Sosialt treff 07,
Annet 08,

Stikkord om innholdet: _____

5 Hvor mange ganger (ca) deltok du på arrangementer i regi av denne organisasjonen i 2004?
 SETT BARE ETT KRYSS

- I organisasjonen totalt:* ganger 1
På denne typen arrangement: ganger 2

+

+

6 Hvorfor er du med på akkurat dette arrangementet?

SETT BARE ETT KRYSS FOR HVER LINJE

	Helt riktig	Delvis riktig	Både og	Delvis uriktig	Helt uriktig	
	1	2	3	4	5	
<i>Jeg hadde lyst til å komme for min egen del</i>	☐	☐	☐	☐	☐	1
<i>Jeg vil støtte denne organisasjonens virksomhet</i>	☐	☐	☐	☐	☐	2
<i>Fordi det er få andre tilbud til min aldersgruppe her omkring</i>	☐	☐	☐	☐	☐	3
<i>Fordi det er lærerikt å være her</i>	☐	☐	☐	☐	☐	4
<i>Fordi det er kjekt å treffe andre, uten at det er drikkepress</i>	☐	☐	☐	☐	☐	5
<i>Jeg er her bare fordi vennene mine skulle hit</i>	☐	☐	☐	☐	☐	6
<i>Jeg synes slike arrangementer er et godt alternativ til arrangementer med alkoholserving</i>	☐	☐	☐	☐	☐	7
<i>Jeg deltar ofte på rusfrie arrangementer</i>	☐	☐	☐	☐	☐	8
<i>Jeg er her bare fordi mor/far/voksne ville at jeg skulle komme hit</i>	☐	☐	☐	☐	☐	9

7 Kjenner du noen som bruker følgende rusmiddel?

SETT BARE ETT KRYSS FOR HVER LINJE

	Nei	Ja, men ikke blant mine venner	Ja, blant mine venner	
	1	2	3	
<i>Øl/vin/rusbrus</i>	☐	☐	☐	1
<i>Brennevin (ikke hjemmebrent)</i>	☐	☐	☐	2
<i>Hjemmebrent</i>	☐	☐	☐	3
<i>Snuffestoffer (lim, bensin eller andre løsemidler)</i>	☐	☐	☐	4
<i>Cannabis (hasj eller marihuana)</i>	☐	☐	☐	5
<i>Andre rusmidler</i>	☐	☐	☐	6

8 Har du selv prøvd følgende rusmiddel?

SETT ETT KRYSS FOR HVER LINJE

	Nei, aldri	1 gang	2-5 ganger	Mer enn 5 ganger	
	1	2	3	4	
<i>Øl/vin/rusbrus</i>	☐	☐	☐	☐	1
<i>Brennevin (ikke hjemmebrent)</i>	☐	☐	☐	☐	2
<i>Hjemmebrent</i>	☐	☐	☐	☐	3
<i>Snuffestoffer (lim, bensin eller andre løsemidler)</i>	☐	☐	☐	☐	4
<i>Cannabis (hasj eller marihuana)</i>	☐	☐	☐	☐	5
<i>Andre rusmidler</i>	☐	☐	☐	☐	6

+

9

9.A

Har du blitt beruset av alkohol
noen gang?

Ja

Nei

9.B

Hvis ja; hvor
gammel var du
første gang?

år

1

10

Hvis du drikker alkohol, hvor mange
AlkoholEnheter (AE) drakk du siste uke?1 AE ER DET SAMME SOM 1 FLASKE
ØL/RUSBRUS ELLER 1 GLASS VIN (5 AE I EN
FLASKE) ELLER 4 CL BRENNEVIN (20 AE I EN
FLASKE)RUND AV TIL NÆRMESTE HELE TALL I BOKSEN, IKKE
BRUK KOMMA

Sist jeg drakk, drakk jeg

AE

1

11

I hvilken grad er du enig i følgende utsagn?

SETT ETT KRYSS FOR HVER LINJE

	Helt uenig	Litt uenig	Både og	Litt enig	Helt enig	
	1	2	3	4	5	
Jeg ønsker ikke at vennene mine skal drikke alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	1
Hvis jeg drikker alkohol blir jeg mer populær	☐	☐	☐	☐	☐	2
Foreldre/foresatte burde snakke mer med barna om farene med rusmidler	☐	☐	☐	☐	☐	3
Alkohol sløver sansene	☐	☐	☐	☐	☐	4
På hjemstedet mitt hører fest og alkohol sammen	☐	☐	☐	☐	☐	5
Hasj er mer skadelig enn alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	6
Jeg synes det er lettere å nærme seg den jeg er forelsket i dersom jeg har drukket litt	☐	☐	☐	☐	☐	7
Jeg ønsker at flere kunne hatt private fester uten alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	8
Det er bare gøy på fester der det er lov å drikke alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	9
Det er vanskelig å være den eneste som ikke drikker på en fest der de fleste andre drikker	☐	☐	☐	☐	☐	10
Aldersgrensen for å få lov til å kjøpe øl/rusbrus burde vært lavere	☐	☐	☐	☐	☐	11

12

Hvor godt stemmer disse utsagnene? Ungdom som ikke drikker...

SETT ETT KRYSS PÅ HVER LINJE

	Stemmer svært godt	Stemmer ganske godt	Usikker	Stemmer ganske dårlig	Stemmer svært dårlig	
	1	2	3	4	5	
... er kjedelige	☐	☐	☐	☐	☐	1
... er prektige	☐	☐	☐	☐	☐	2
... tør å skille seg ut	☐	☐	☐	☐	☐	3
... er festbremser	☐	☐	☐	☐	☐	4
... er ensomme	☐	☐	☐	☐	☐	5
... er selvstendige	☐	☐	☐	☐	☐	6
... er som alle andre ungdommer	☐	☐	☐	☐	☐	7

+

+

13 Kunne du selv tenke deg en rusfri livsstil?

- Ja 1
 Ja, men bare fram til jeg er 18 2
 Nei 3
 Vet ikke 4

14 Kjønn

- Jente 1
 Gutt 2

15 Alder

RUND AV TIL NÆRMESTE HELE TALL, IKKE BRUK KOMMA

Jeg er år 1**16** Hvilke voksne bor du sammen med?

SETT BARE ETT KRYSS

- Sammen med en eller begge foreldrene 1
 Sammen med fosterforeldre 2
 Ingen voksne, jeg bor på hybel 3
 Ingen voksne, jeg bor på internat 4

Annet: _____

17 Bor du sammen med søsken?

- Nei 1
 Ja, bare eldre søsken 2
 Ja, bare yngre søsken 3
 Ja, både eldre og yngre søsken 4

18 Hvilke organiserte fritidsaktiviteter er du med i?

SETT GJERNE FLERE KRYSS OM NØDVENDIG

	Sjelden eller aldri	1-3 ganger i måneden	Ukentlig eller oftere	
	1	2	3	
Idrettslag	☐	☐	☐	1
Musikk	☐	☐	☐	2
Kristen forening	☐	☐	☐	3
Humanitær forening (Røde Kors el)	☐	☐	☐	4
Kommunal fritidsklubb	☐	☐	☐	5
Politisk organisasjon	☐	☐	☐	6
4H/ungdomslag	☐	☐	☐	7
Miljø/naturvernorganisasjon	☐	☐	☐	8
Annet	☐	☐	☐	9

Tusen takk for hjelpen og lykke til i trekningen!

+

+

Prosjekt	7201979
Skjemanummer	

Undersøkelse blant voksne arrangementsdeltakere hos NU og LASS 2005

Svarene dine skal leses inn optisk, så det er viktig at du er nøye med utfyllingen. Bruk helst blå eller svart penn, og skriv tydelig i de åpne feltene.

Sett kryss i rutene, slik: Dersom du krysser i feil rute, stryk ut feil svar slik:

Alle svar vil bli behandlet konfidensielt og anonymisert i fremstilling av resultater. Det betyr at ingen får vite hva akkurat du har svart.

På forhånd tusen takk for hjelpen!

<p>1 Hva slags arrangement er dette?</p> <p style="text-align: center;">SETT BARE ETT KRYSS</p> <p><i>Lukket arrangement for medlemmer av organisasjonen</i> ☐ 1</p> <p><i>Arrangement for mer eller mindre "faste brukere"</i> ☐ 2</p> <p><i>Helt åpent arrangement</i> ☐ 3</p> <p>2 Hvem er arrangementet for?</p> <p style="text-align: center;">SETT GJERNE FLERE KRYSS</p> <p><i>barn under 12 år</i> ☐ 1,</p> <p><i>ungdom 12 - 15 år</i> ☐ 2,</p> <p><i>ungdom 16 - 18 år</i> ☐ 3,</p> <p><i>voksne over 18 år</i> ☐ 4,</p> <p><i>familier</i> ☐ 5.</p> <p>3 Hva er ditt forhold til organisasjonen?</p> <p style="text-align: center;">SETT BARE ETT KRYSS</p> <p><i>Jeg har et betalt tillitsverv/er ansatt i organisasjonen</i> ☐ 1</p> <p><i>Jeg har et ubetalt tillitsverv i organisasjonen</i> ☐ 2</p> <p><i>Jeg er medlem uten tillitsverv</i> ☐ 3</p> <p><i>Jeg er ikke medlem</i> ☐ 4</p>	<p>4 Hva er innholdet i arrangementet?</p> <p style="text-align: center;">SETT GJERNE FLERE KRYSS</p> <p><i>Møte med dagsorden</i> ☐ 01,</p> <p><i>Dans</i> ☐ 02,</p> <p><i>Musikk</i> ☐ 03,</p> <p><i>Teater</i> ☐ 04,</p> <p><i>Data</i> ☐ 05,</p> <p><i>Spill</i> ☐ 06,</p> <p><i>Sosialt treff</i> ☐ 07,</p> <p><i>Annet</i> ☐ 08,</p> <p>Hvis annet, spesifiser: _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>5 Hvor mange ganger (ca) deltok du på arrangementer i regi av denne organisasjonen i 2004?</p> <p style="text-align: center;">SETT BARE ETT KRYSS</p> <p><i>I organisasjonen totalt:</i> <input type="text"/> ganger 1</p> <p><i>På denne typen arrangement:</i> <input type="text"/> ganger 2</p>
--	---

Forsetter på neste side...

6 Hvorfor er du med på akkurat dette arrangementet?

SETT BARE ETT KRYSS FOR HVER LINJE

	Helt riktig	Delvis riktig	Både og	Delvis uriktig	Helt uriktig	
	1	2	3	4	5	
<i>Jeg finner arrangementet meningsfylt for min egen del</i>	☐	☐	☐	☐	☐	1
<i>Jeg vil støtte denne organisasjonens virksomhet</i>	☐	☐	☐	☐	☐	2
<i>Jeg synes slike arrangementer er et godt alternativ til arrangementer med alkoholserving</i>	☐	☐	☐	☐	☐	3
<i>Jeg tror dette arrangementet har en rusmiddelforebyggende effekt</i>	☐	☐	☐	☐	☐	4
<i>Jeg deltar ofte på rusfrie arrangementer</i>	☐	☐	☐	☐	☐	5
<i>Det er ikke så mange andre alternativer her omkring</i>	☐	☐	☐	☐	☐	6
<i>På denne måten kan jeg bidra i frivillig arbeid i mitt lokalsamfunn</i>	☐	☐	☐	☐	☐	7
<i>Jeg synes dette er en meningsfylt måte å være sammen med barn/unge på</i>	☐	☐	☐	☐	☐	8
<i>Jeg synes dette er en meningsfylt måte å være sammen med andre voksne på</i>	☐	☐	☐	☐	☐	9
<i>Jeg føler meg forpliktet til å stille</i>	☐	☐	☐	☐	☐	10

7 Hvor ofte drakk du alkohol i 2004

SETT BARE ETT KRYSS

- Aldri* 1
- Noen få ganger i året* 2
- Stort sett en gang i måneden* 3
- Stort sett en gang i uken* 4
- Stort sett flere ganger i uken* 5

8 Hvor mange alkoholenheter (AE) drakk du sist uke?

1 AE ER DET SAMME SOM 1 FLASKE ØL/RUSBRUS ELLER 1 GLASS VIN ELLER 4 CL BRENNEVIN (20 AE I EN FLASKE)

Forrige uke drakk jeg AE 1

9 Kjønn

- Kvinne* 1
- Mann* 2

10 Alder

- Under 20 år* 1
- 20-29 år* 2
- 30-39 år* 3
- 40-49 år* 4
- 50-59 år* 5
- 60 år eller over* 6

11 Sivil status:

- Ugift* 1
- Gift/Samboer* 2
- Skilt/Separert* 3
- Enke/Enkemann* 4

12 Din høyeste fullførte utdanning

- Grunnskole* 1
- Videregående eller yrkesskole* 2
- Høyere utdanning (høyskole eller universitet)* 3

13 Yrkeskategori

- Lønnskattaker* 1
- Arbeidssøkende* 2
- Selvstendig næringsdrivende* 3
- Elev/Student* 4
- Pensjonist/Trygdet* 5
- Hjemmeværende* 6

14 Omsorgsansvar for barn

- Nei* 1
- Ja, bare barn under 13 år* 2
- Ja, bare barn over 13 år* 3
- Ja, barn både over og under 13 år* 4

Tusen takk for hjelpen!

Prosjekt	7201979
Skjemanummer	

Undersøkelse blant tillitsvalgte/ frivillige i NU og LASS 2005

Svarene dine skal leses inn optisk, så det er viktig at du er nøye med utfyllingen. Bruk helst blå eller svart penn, og skriv tydelig i de åpne feltene.

Sett kryss i rutene, slik: Dersom du krysser i feil rute, stryk ut feil svar slik:

Alle svar vil bli behandlet konfidensielt og anonymisert i fremstilling av resultater. Det betyr at ingen får vite hva akkurat du har svart.

På forhånd tusen takk for hjelpen!

<p>1 Hva slags arrangement er dette? <input type="text" value="SETT BARE ETT KRYSS"/></p> <p><i>Lukket arrangement for medlemmer av organisasjonen</i> ☐ 1</p> <p><i>Arrangement for mer eller mindre "faste brukere"</i> ☐ 2</p> <p><i>Helt åpent arrangement</i> ☐ 3</p> <p>2 Hvem er arrangementet for? <input type="text" value="SETT GJERNE FLERE KRYSS"/></p> <p><i>barn under 12 år</i> ☐ 1,</p> <p><i>ungdom 12 - 15 år</i> ☐ 2,</p> <p><i>ungdom 16 - 18 år</i> ☐ 3,</p> <p><i>voksne over 18 år</i> ☐ 4,</p> <p><i>familier</i> ☐ 5.</p> <p>3 Hva er ditt forhold til organisasjonen? <input type="text" value="SETT BARE ETT KRYSS"/></p> <p><i>Jeg har et betalt tillitsverv/er ansatt i organisasjonen</i> ☐ 1</p> <p><i>Jeg har et ubetalt tillitsverv i organisasjonen</i> ☐ 2</p> <p><i>Jeg er medlem uten tillitsverv</i> ☐ 3</p> <p><i>Jeg er ikke medlem</i> ☐ 4</p>	<p>4 Hva er innholdet i arrangementet? <input type="text" value="SETT GJERNE FLERE KRYSS"/></p> <p><i>Møte med dagsorden</i> ☐ 01,</p> <p><i>Dans</i> ☐ 02,</p> <p><i>Musikk</i> ☐ 03,</p> <p><i>Teater</i> ☐ 04,</p> <p><i>Data</i> ☐ 05,</p> <p><i>Spill</i> ☐ 06,</p> <p><i>Sosialt treff</i> ☐ 07,</p> <p><i>Annet</i> ☐ 08,</p> <p>Hvis annet, spesifiser: _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>5 Hvor mange ganger (ca) deltok du på arrangementer i regi av denne organisasjonen i 2004? <input type="text" value="SETT BARE ETT KRYSS"/></p> <p><i>I organisasjonen totalt:</i> <input type="text" value=""/> ganger 1</p> <p><i>På denne typen arrangement:</i> <input type="text" value=""/> ganger 2</p>
---	---

Forsetter på neste side...

6 Hvorfor er du med på akkurat dette arrangementet?

SETT BARE ETT KRYSS FOR HVER LINJE

	Helt riktig	Delvis riktig	Både og	Delvis uriktig	Helt uriktig	
	1	2	3	4	5	
<i>Jeg finner arrangementet meningsfylt for min egen del</i>	☐	☐	☐	☐	☐	1
<i>Jeg vil støtte denne organisasjonens virksomhet</i>	☐	☐	☐	☐	☐	2
<i>Jeg synes slike arrangementer er et godt alternativ til arrangementer med alkoholserving</i>	☐	☐	☐	☐	☐	3
<i>Jeg tror dette arrangementet har en rusmiddelforebyggende effekt</i>	☐	☐	☐	☐	☐	4
<i>Jeg deltar ofte på rusfrie arrangementer</i>	☐	☐	☐	☐	☐	5
<i>På denne måten kan jeg bidra i frivillig arbeid i mitt lokalsamfunn</i>	☐	☐	☐	☐	☐	6
<i>Jeg synes dette er en meningsfylt måte å være sammen med barn/unge på</i>	☐	☐	☐	☐	☐	7
<i>Jeg synes dette er en meningsfylt måte å være sammen med andre voksne på</i>	☐	☐	☐	☐	☐	8
<i>Jeg føler meg forpliktet til å stille</i>	☐	☐	☐	☐	☐	9

7 Hvor ofte drakk du alkohol i 2004

SETT BARE ETT KRYSS

- Aldri* 1
- Noen få ganger i året* 2
- Stort sett en gang i måneden* 3
- Stort sett en gang i uken* 4
- Stort sett flere ganger i uken* 5

8 Hvor mange alkoholenheter (AE) drakk du sist uke?

1 AE ER DET SAMME SOM 1 FLASKE ØL/RUSBRUS ELLER 1 GLASS VIN ELLER 4 CL BRENNEVIN (20 AE I EN FLASKE)

Forrige uke drakk jeg AE 1

9 Kjønn

- Kvinne* 1
- Mann* 2

10 Alder

- Under 20 år* 1
- 20-29 år* 2
- 30-39 år* 3
- 40-49 år* 4
- 50-59 år* 5
- 60 år eller over* 6

11 Sivil status:

- Ugift* 1
- Gift/Samboer* 2
- Skilt/Separert* 3
- Enke/Enkemann* 4

12 Din høyeste fullførte utdanning

- Grunnskole* 1
- Videregående eller yrkesskole* 2
- Høyere utdanning (høyskole eller universitet)* 3

13 Yrkeskategori

- Lønnskattaker* 1
- Arbeidssøkende* 2
- Selvstendig næringsdrivende* 3
- Elev/Student* 4
- Pensjonist/Trygdet* 5
- Hjemmевærende* 6

14 Omsorgsansvar for barn

- Nei* 1
- Ja, bare barn under 13 år* 2
- Ja, bare barn over 13 år* 3
- Ja, barn både over og under 13 år* 4

Tusen takk for hjelpen!

Prosjekt	7201979
Skjemanummer	

Kundeundersøkelse ved alkoholfrie overnattings- og spisesteder

Denne våren gjennomfører RF-Rogalandsforskning en serie undersøkelser for å kartlegge og vurdere tiltak for forebyggende arbeid. Arbeidet gjøres i samarbeid med flere aktører innen rusforebyggende arbeid, og resultatene skal hjelpe til med å utforme framtidige tiltak.

I dette arbeidet er vi helt avhengige av din hjelp for å få et godt datagrunnlag. Vi håper derfor at du ikke har noe i mot å sette av 5 minutter til å svare på spørsmålene i skjemaet.

Dine svar vil bli behandlet konfidensielt og anonymisert i framstillinger av resultatene.

Svarene dine skal leses inn optisk, så det er viktig at du er nøye med utfyllingen. Bruk helst blå eller svart penn, og skriv tydelig i de åpne feltene.

Sett kryss i rutene, slik: Dersom du krysser i feil rute, stryk ut feil svar slik:

Ferdig utfylt skjema legges i konvolutten, lukkes og leveres til personalet der du er

Spørsmål angående undersøkelsen kan rettes til:

Olav Befring (prosjektleder) Tlf. 51 87 51 52 / 41 02 02 79, e-post: oob@rf.no

1 Er du gjest ved:

SETT BARE ETT KRYSS

- Hotell/Gjestehus 1
 Vandrerhjem 2
 Pensjonat 3
 Restaurant/kafé 4

2 Geografisk plassering

- Storby (Bergen, Oslo, Trondheim, Stavanger) 1
 Liten eller mellomstor by 2
 Tettsted eller bygdesamfunn 3

3 Oppholder du deg her

SETT GJERNE FLERE KRYSS

- Alene 1,
 Sammen med familie 2,
 Sammen med arbeidskolleger 3,
 Sammen med venner (utenom kolleger) 4,
 Sammen med andre personer i forening eller lag 5,
 Annet 6.

4 Er ditt opphold her...

SETT GJERNE FLERE KRYSS

- I forbindelse med jobben 1,
 Ferie eller fritidsreise 2,
 Som deltaker på arrangement i nærheten 3,
 I forbindelse med en organisasjon/idrettslag jeg er medlem av 4,
 Annet 5.

5 Er du her for å overnatte eller er det av andre grunner?

SETT GJERNE FLERE KRYSS

- Overnatting 1,
 For å innta et måltid 2,
 Møte/seminar 3,
 Selskapsarrangement 4,
 Annet arrangement 5.

6 Dette stedet har ingen alkoholserving. Har ditt opphold her noe med det å gjøre, eller er det av andre grunner?

SETT GJERNE FLERE KRYSS

- Det var helt tilfeldig at jeg valgte dette stedet 01,
 Jeg valgte dette stedet fordi det ikke er alkoholserving her 02,
 Det var eneste (ledige) overnattingsmulighet i området 03,
 Det var det mest passende møtested i området 04,
 Gunstig pris 05,
 Høy kvalitet 06,
 Nærområdet og omgivelsene har de kvaliteter og tilbud jeg søker 07,

Hvis andre årsaker, hvilke: _____

Fortsetter på neste side

+

+

7 Hvilke av følgende påstander har hatt betydning for ditt valg av alkoholfritt overnattings/spisested

SETT BARE ETT KRYSS PR LINJE

	Helt uenig	Delvis uenig	Verken eller	Delvis enig	Helt enig	Ikke aktuelt	
Jeg ønsker å støtte driften av overnattings- og samlingssteder uten alkoholserving	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	1
Jeg synes det er viktig at det finnes overnattings- og samlingssteder uten alkoholserving	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2
Jeg kan være sammen med venner/kolleger som ikke nyter alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	3
Jeg foretrekker å nyte minst mulig alkohol i forbindelse med jobben min	☐	☐	☐	☐	☐	☐	4
Det nytes ikke alkohol på det arrangementet jeg er med på	☐	☐	☐	☐	☐	☐	5
Det passer med formålet for mitt opphold her at stedet er alkoholfritt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	6
Det gir trygghet for barn og unge at stedet er alkoholfritt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	7
Det spiller ingen rolle for meg om stedet er med eller uten alkoholtilbud	☐	☐	☐	☐	☐	☐	8

8 Hvor ofte drakk du alkohol i 2004?

SETT BARE ETT KRYSS

- Aldri 1
 Noen få ganger 2
 Stort sett en gang i måneden 3
 Stort sett en gang i uken 4
 Stort sett flere ganger i uken 5

9 Dersom du drikker alkohol, hvor mange alkoholenheter (AE) drakk du sist uke?

1 AE ER DET SAMME SOM 1 FLASKE ØL/RUSBRUS ELLER 1 GLASS VIN ELLER 4 CL BRENNEVIN (20 AE I EN FLASKE)

Sist uke drakk jeg AE

10 Er dette overnattings/spisestedet i ditt nærområde eller er du tilreisende:

- I nærområdet 1
 Tilreisende 2

11 Kjønn

- Kvinne 1
 Mann 2

12 Sivilstatus

- Ugift 1
 Skilt/separert 2
 Gift/samboer 3
 Enke/enkemann 4

13 Bor du sammen med barn?

- Nei 1
 Ja, bare barn under 13 år 2
 Ja, bare barn over 13 år 3
 Ja, barn både over og under 13 år 4

14 Din alder

- Under 20 år 1
 20 - 29 år 2
 30 - 39 år 3
 40 - 49 år 4
 50 - 59 år 5
 60 år eller over 6

15 Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- Grunnskole 1
 Videregående skole 2
 Høyere utdanning (høyskole eller universitet) 3

16 Er du...

- Lønnskottaker 1
 Selvstendig næringsdrivende 2
 Arbeidssøkende 3
 Elev/Student 4
 Pensjonist/Trygdet 5
 Hjemmeværende 6

Tusen takk for hjelpen!

+

+